

e-ISSN:2587-2168

Year: 2022

Vol: 8 Issue: 48

pp 936-946

Article ID

66689

Arrival

29 September 2022

Published

30 December 2022

DOI NUMBER<http://dx.doi.org/10.29228/ideas.66689>**How to Cite This Article**

Bakan, S. (2022). "E-Muhasebe ve E-Vergi Uygulamalarının Vergi Tahakkuku ve Tahsilatına Etkisi: Türkiye Örneği", *International Journal of Disciplines Economics & Administrative Sciences Studies*, (e-ISSN:2587-2168), Vol:8, Issue:48; pp: 936-946

International Journal of Disciplines Economics & Administrative Sciences Studies is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

E-Muhasebe ve E-Vergi Uygulamalarının Vergi Tahakkuku ve Tahsilatına Etkisi: Türkiye Örneği

The Impact of E-Accounting and E-Tax Applications on Tax Accrual and Collection: The Case of Turkey

Selçuk BAKAN¹

¹ Dr., Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Doğubayazıt Ahmed-İ Hani Meslek Yüksekokulu, Ağrı, Türkiye

ÖZET

Bilişim teknolojilerindeki hızlı gelişim, bireyleri, işletmeleri ve kamu kurumlarını dijital dönüşüme zorlamaktadır. Bu dönüşüm, kamu kurumları, muhasebe meslek mensupları ve vergi mükellefleri için mali süreçlerinin elektronik ortama aktarılması anlamına gelmektedir. Dijital dönüşüm neticesinde muhasebe meslek mensupları ve vergi mükellefleri, ticari faaliyetlerinde ve bu faaliyetlerini kamu kurumlarına bildirme sürecinde e-defter, e-beyanname, e-fatura, e-bildirge gibi birçok elektronik muhasebe uygulaması kullanmaktadır. Elektronik muhasebe uygulamaları sayesinde vergi mükellefleri, faaliyetleriyle ilgili beyanda bulunarak vergi ödemelerini yapmaktadır. Çalışmada dijital dönüşüm, e-muhasebe ve e-vergi uygulamaları konuları açıklanmış, Hazine ve Maliye Bakanlığı Gelir İdaresi Başkanlığı tarafından geliştirilen ve vergilendirme sürecini ilgilendiren elektronik uygulamalar incelenmiştir. Çalışma, e-fatura, e-beyanname ve internet/interaktif vergi dairesi uygulamalarının vergi tahakkuk ve tahsilatına olan etkisini belirleyebilmek amacıyla yapılmıştır. Gelir İdaresi Başkanlığı'nın 1994-2021 yılları arasındaki verilerinin değerlendirilmesine alındığı çalışmada, ilgili uygulamaların kullanılmaya başlamasıyla birlikte vergi tahakkuk ve tahsilat oranlarında belirgin artışlar olduğu gözlemlenmiştir. Bu artışlarda diğer etkenlerle birlikte e-uygulamaların kullanılması da etkisi olduğu düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Dijital Dönüşüm, E-Uygulama, E-Muhasebe, E-Vergilendirme

ABSTRACT

The rapid development in information technologies forces individuals, businesses and public institutions to digital transformation. This transformation means transferring financial processes to electronic environment for public institutions, accounting professionals and taxpayers. As a result of digital transformation, accounting professionals and taxpayers use many electronic accounting applications such as e-ledger, e-declaration, e-invoice, e-declaration in their commercial activities and in the process of reporting these activities to public institutions. Thanks to electronic accounting applications, taxpayers make tax payments by making a declaration about their activities. In the study, digital transformation, e-accounting and e-tax applications were explained, and electronic applications developed by the Ministry of Treasury and Finance Revenue Administration and related to the taxation process were examined. The study was conducted in order to determine the effect of e-invoice, e-declaration and internet/interactive tax office applications on tax accrual and collection. As a result of the study in which the data of the Revenue Administration between the years 1994-2021 were evaluated, it was observed that there were significant increases in tax accrual and collection rates with the introduction of the relevant applications. It is thought that the use of e-applications along with other factors has an effect on these rate increases.

Keywords: Digital Transformation, E-Application, E-Accounting, E-Taxation

1. GİRİŞ

Bilgi çağı olarak nitelendirilen çağımızda, bilişim teknolojileri çok hızlı bir şekilde gelişmektedir. Teknolojide yaşanan hızlı ilerleme birçok alanda önemli yeniliklere neden olmakta, çalışma hayatını da büyük ölçüde değiştirmektedir. Bu değişimden çalışma hayatının tüm işlevleri gibi muhasebe işlevi de etkilenmektedir. Muhasebe, işletmeler için ticari faaliyetlerin ayrılmaz bir parçasıdır. Muhasebe mesleği de hızlı dijitalleşme sürecinde, dünyadaki değişime ayak uydurmak zorunda olan mesleklerden biridir. Önümüzdeki yıllarda muhasebe mesleğinin dönüşümünde en önemli faktörlerin teknolojik faktörler olacağı ve kendi kategorisinde en büyük etkiyi bilişim teknolojilerinin yapacağı düşünülmektedir. Bilişim teknolojilerindeki bu gelişime bağlı değişim, sadece bireyleri, işletmeleri ve muhasebe meslek mensuplarını değil kamu kurum ve kuruluşlarını da ilgilendirmekte ve bilgi çağına uyum sağlamak durumunda bırakmaktadır.

Yaşanan teknolojik gelişmeleri, hızlandırmak ve verimlilik sağlayacak şekilde şirketlerin kar etme planları olan iş modellerine, süreçlere, yetkinliklere ve modellere dâhil etme süreci dijital dönüşüm olarak ifade edilmektedir. Bu değişim sürecinden etkilenen muhasebede dijital dönüşüm hızla devam etmektedir. Dijital dönüşüm, muhasebedeki rutin işlemleri basitleştirmiştir. Muhasebe meslek mensupları, işletmelerin bilgisayarlarıyla entegrasyon yazılımlar ve internet vasıtasıyla iletişim kurarak muhasebe işlemlerini kendi bilgisayarlarına aktarabilmektedir. Dijital dönüşüm, tüm lisanslı muhasebe programlarına otomatik veri aktarımını sağlayan, cari ve stokların otomatik olarak taşınmasını ve makbuzların otomatik olarak oluşturulmasına imkân veren bir düzeye ulaşmıştır. Dijital dönüşüm sayesinde işletme faaliyetlerine ait muhasebe kayıtları web üzerinden muhasebecinin bilgisayarına kolaylıkla aktarılabilen, nakit akış takibi, gelir-gider takibi, cari hesap takibi, çek-senet takibi, finansman kredilerinin takibi, e-belge, e-ekstre, e-fatura ve e-arşiv işlemleri kolaylıkla yapılabilmektedir (Sabuncu, 2022).

İşletmeler ve muhasebe meslek mensupları gibi kamu kurum ve kuruluşları da faaliyetlerinde etkinlik ve verimliliği devam ettirebilmek için mevcut sistemlerinde değişikliğe giderek dijital dönüşümü gerçekleştirmeye başlamıştır. Bu dönüşüm ve değişimden en fazla etkilenen alanlardan birisi de muhasebedir. Dijital dönüşüm, muhasebe sürecinde geleneksel kayıt tutma yöntemlerinde yaşanan zorlukları ve sınırlılıkları ortadan kaldırmış, bilginin saklanması, bilgiye erişim, veri kontrolü ve veri karşılaştırma işlemlerini kolaylaştırmıştır. Böylece yenilikçi bir dönüşüm sonucunda dijital muhasebe anlayışı ortaya çıkmıştır (Arslan ve Karkacier, 2019: 430).

Dijital muhasebe ya da elektronik muhasebe esasında, işletme faaliyetlerinin kullanılan entegre yazılımlarla otomatik olarak muhasebeleştirilmesi, meslek mensupları tarafından gerekli kontroller yapıldıktan sonra kamu kurumlarının sistemine gönderilme sürecinden oluşmaktadır. Söz konusu süreçle ilgili olarak Gelir İdaresi Başkanlığı (GİB) mali nitelikli belgelerin elektronik ortamda oluşturulmasına, düzenlenmesine, iletilmesine, korunmasına ve ibraz edilmesine ilişkin usul ve esasları içeren tebliğler yayınlamıştır. Bununla birlikte muhasebe meslek mensupları, kamu kurumlarıyla mükellefler arasındaki ekonomik yapıyı düzenleyen önemli bir rolü üstlenmeye başlamıştır.

Bilişim teknolojilerinde yaşanan gelişmeleri takiben yaşanan dijital dönüşüm devlet kademesinde de kendini hissettirmiş, ilk aşamada elektronik devlet sistemi kurulmuş ve çalışmaya başlamıştır. E-Devlet Kapısı sisteminden sonra ulusal vergi sistemlerinin işleyişi önemli ölçüde elektronik ortama alınarak dijital dönüşüm sağlanmıştır. Özellikle 2000'li yıllardan sonra, vergi sisteminde dijitalleşmenin devletler ve kullanıcılar için gerekli olduğu açıkça ortaya çıkmıştır. Hazine ve Maliye Bakanlığı, vergi kaçırma riskini büyük ölçüde azaltmak, vergi konularında uzlaşmayı sağlamak, bütçeleme sisteminde mali kayıpların artmasını önlemek ve mükelleflere hızlı hizmet sunmak amacıyla e-belge uygulamalarında önemli gelişmeler kaydetmiştir. Yapılan bu çalışmalar, hem hükümetin vergi gelirleri üzerindeki kontrolünü sağlamak hem de muhasebe sürecini yürütmek açısından önemli değişikliklere yol açmıştır (Çanakçıoğlu, 2021).

Bilgi teknolojileriyle birlikte gelen en son yeniliklerden biri de e-fatura, e-arşiv fatura, e-bilet, e-defter, e-tebliğat vb. e-uygulamaların muhasebe işlemlerinde kullanılmaya başlanması olmuştur. Bilgi teknolojilerindeki bu gelişme ve değişimlere kayıtsız kalmayan Hazine ve Maliye Bakanlığı, vergi gelirlerinin artırılması, vergi toplama maliyetlerinin düşürülmesi, vergi kaybının önlenmesi, kayıt dışı ekonominin tespit edilmesi, bilginin elde edilmesi ve denetimin hızlandırılması amacıyla e-dönüşüm sürecini başlatmıştır. Özellikle muhasebe meslek mensupları bakanlığın başlattığı e-dönüşüm sürecinden yakından etkilenmiştir (Bekci vd., 2020).

Piyasa ekonomisinin geçerli olduğu ülkelerde kamu hizmetlerinin yürütülmesi adına vergi toplanmaktadır. Bu ülkelerden biri olan Türkiye'de de kamunun başlıca gelir kaynağı vergidir. Dolayısıyla vergi tahsilatı kamu hizmetlerinin yürütülmesinde hayati öneme sahiptir. Bu durumda vergi idaresi çerçevesinde vergi tahakkuku ve tahsilatının önemini ortaya çıkarmaktadır. Araştırmada dijital dönüşüm, muhasebede dijital dönüşüm, elektronik muhasebe, elektronik vergi uygulamaları gibi konular ele alınmış, dijital dönüşüm sonucu ortaya çıkan elektronik uygulamalardan e-fatura, e-beyanname ve internet/interaktif vergi dairesi uygulamaları, vergi tahakkuk ve tahsilatı açısından irdelenmiştir. Vergi mükellefleri, muhasebe meslek mensupları ve kamu kurumları tarafından kullanılmaya başlanan elektronik uygulamaların yıllar itibarıyla tahakkuk ve tahsil edilen vergi rakamlarına etkisi araştırılmıştır.

2. LİTERATÜR

Literatürde muhasebede dijitalleşme, e-dönüşüm, e-muhasebe uygulamaları ve e-vergi uygulamaları gibi konularda yapılan birçok çalışma mevcuttur. Bu çalışmalardan bazıları aşağıda verilmektedir.

Mert (2009) çalışmasında, internetin ve bilgisayar teknolojilerinin vergi denetimine olan etkisini araştırmış, vergi denetiminde etkinlik için hangi faktörlerin etkili olduğunu ve çözüm önerilerini sunmuştur. Çalışma sonucunda VEDOS (Vergi Denetmenleri Otomasyon Sistemi) ile VEDOP (Vergi Daireleri Otomasyon Projesi)'un vergi denetiminin etkin ve hızlı yapılmasında katkı sağladığını, mükelleflere ait bilgilere erişimde kısıtlamalar olduğunu ve alt yapı yetersizliğinin olduğunu saptamıştır.

Övet (2010) çalışmasında, Türkiye'de vergi denetiminin etkinliğini etkileyen unsurları incelemiş, vergi denetiminde etkinlik ölçümünde en önemli faktörün vergi mevzuatı olduğunu bulmuştur.

Azmi ve Bee (2010) tarafından yapılan çalışmada, Malezya'daki mükelleflerin elektronik vergi beyanamesini kullanmaları ile davranış niyetleri arasında bir ilişki olup olmadığı araştırılmıştır. Mükelleflerde e-beyanname sisteminin benimsenmesini artırmak için, e-beyanname sisteminin kullanım kolaylığını ve kullanılabilirliğini artıracak, sistemin riskliliğini azaltacak yönlerinin iyileştirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır.

Öz ve Bozdoğan (2012), Türkiye’de e-maliye uygulamalarının geçirdiği süreçte geldiği yer konusunda çalışma yapmışlar, çalışma sonucunda e-uygulama otomasyonu ve uyum konularında başarılı olduğu ancak, e-uygulamalarla alakalı mevzuatta yetersiz kaldığı, V.U.K (Vergi Usul Kanunu)’ta bazı düzenlemelere gidilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Şenççek (2013) yaptığı çalışmada, bilişim teknolojilerinde yaşanan gelişmelerin muhasebe uygulamalarına etkisini araştırmış, e-muhasebe uygulamalarını incelemiştir. Bütünleşik sistemlerin, muhasebedeki yeni düzenle uyumlu çalışabilecek e-muhasebe uygulamalarıyla olan etkileşimine bakılmıştır. E-uygulamalar sayesinde matbaa faaliyetleri, noter masrafları, işgücü, arşiv ve diğer kırtasiye maliyetlerinden ciddi tasarruflar elde edileceği belirtilmiştir.

Maisiba ve Atambo (2016) tarafından yapılan çalışmada, Kenya elektronik vergi sisteminin gelir idaresinin vergi hasılatı üzerine verimliliği incelenmiştir. Elektronik vergi sistemini kullanan kullanıcıların büyük bir çoğunluğu sistemin kolay, hızlı, periyodik işlemler için uygun olduğunu söylemiştir. Ancak bilgisayar kullanmakta sorun yaşayanlar bu sistemden memnun kalmadıklarını belirtmiştir. Ayrıca sistemde aşırı yoğunluk olduğunda, elektrik kesintisi ve internette sorun yaşanması durumunda, mükelleflerin vergi ile ilgili yükümlülüklerini yerine getirirken problemler yaşadığı tespit edilmiştir.

Tektüfekçi (2017) yaptığı çalışmada, Türkiye’de e-dönüşüm sürecini yasal çerçevede ele alarak e-defter, e-belge gibi e-uygulamalara değinmiş, e-muhasebe uygulamalarıyla uyum sağlayan güncel programlardan örnekler vermiştir. Çalışmada, Türkiye’de e-dönüşüm kapsamında e-muhasebe uygulamalarında hangi aşamaya geldiği analiz edilmiştir.

Demirdöven (2017), e-uygulamalara geçen işletmelerin e-fatura ve e-defter uygulamaları konusundaki düşüncelerini ortaya koymak amacıyla işletmelere yönelik bir anket çalışması yapmış, bu uygulamaların yasal dayanağı, başvuru işlemleri, kullanma biçimleri ve uygulamaları kullanmanın avantaj ve dezavantajlarından söz etmiştir.

Gönen ve Solak (2017), muhasebe meslek mensuplarının Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından başlatılan elektronik dönüşüm sürecine bakış açısını, yaşanan sorunları, çözüm tavsiyelerini ve sürecin kendilerine olan maliyetini tespit etmek amacıyla bir çalışma yapmışlardır. Mükelleflerin elektronik dönüşümün kendilerine ek maliyet getirdiği ve bunu ödemekten kaçındıkları, internet tarayıcıları nedeniyle sorun yaşadıkları belirtilmiş, e-uygulama yazılım firmalarının teknik alt yapılarının yeterli olduğu sonucuna varılmıştır.

Elçin vd. (2018), elektronik uygulamalara geçiş aşamasında muhasebe meslek mensuplarının yaşadıkları sorunların tespit edilmesi amacıyla e-defter, e-arşiv fatura ve e-fatura uygulamalarını kullanan SMMM (Serbest Muhasebeci Mali Müşavir)’lere bir anket çalışması yapmışlardır. Çalışmada, ankete katılan meslek mensuplarının mükelleflerinin %75’inin özel entegratörler aracılığıyla e-uygulamaları kullandığı, e-defter uygulamasının mevcut halinin iş yüklerinin artmasına neden olacağı, bu uygulamaları kullanacak kalifiye eleman sıkıntısı yaşanacağı ve bilişim altyapılarında eksiklikler olduğu tespit edilmiştir.

Karasioğlu ve Garip (2019), e-dönüşüm sürecinde muhasebe meslek mensuplarının yaşadıkları sorunların tespiti ve bu sorunlara çözüm önerileri sunabilmek gayesiyle Karaman ilindeki muhasebe meslek mensuplarına yönelik bir anket çalışması yapmışlardır. Anket sonuçlarına göre, en çok algılanan sorunun e-uygulamaları kullanacak kalifiye eleman eksikliği olduğu, meslek mensupları ve mükelleflere e-uygulamalar konusunda eğitim verilmesi gerektiği belirtilmiştir.

AL-Shafeay vd. (2020) tarafından bilgi ve iletişim teknolojisinin muhasebe sistemine etkisinin araştırıldığı çalışmada, bilgi teknolojisindeki hızlı değişimlerin bilgisayarları çok daha kolay ve daha yaygın hale getirdiği ve muhasebe görevlerinin daha hızlı ve daha doğru bir şekilde gerçekleştirilebileceği sonucuna varılmıştır.

Kurnaz vd. (2020), çalışmalarında muhasebe eğitimi dijitalleşme ile muhasebe meslek mensupları açısından değerlendirmeyi amaçlayarak, dijitalleşmenin muhasebe eğitimine etkisini ve muhasebe eğitiminin uygulamada yeterli olup olmadığını anket yöntemiyle araştırmışlardır. Çalışma sonucunda muhasebe eğitiminde dijital sistemlerin yeterince yer almadığını tespit etmişlerdir.

Kaplan (2021) tarafından muhasebe meslek mensuplarının muhasebede e-arşiv ve e-fatura uygulamasına yönelik olarak yapılan çalışmada, muhasebe üzerinde e-uygulamaların etkisinin hem olumlu hem de olumsuz olduğunun görülmekte olduğu sonucuna varılmıştır.

Çanakçıoğlu (2021) tarafından e-belge ve e-defter uygulamalarının Türk vergi sistemi açısından değerlendirmesi amacıyla bir çalışma yapılmış, bilgi ve üretim teknolojilerindeki gelişmelerin sonucunda önce

e-devlet kavramında daha sonra ise ulusal vergi sistemlerinin işleyişinde önemli değişikliklerin ortaya çıktığı, dijital vergi sisteminin tüm taraflar için gerekli olduğunun anlaşıldığı belirtilmiştir.

Şalcı (2021), dijital dönüşüm (e-uygulamalar) ve muhasebe mesleğine getirdiği yenilikleri araştırmış, meslek mensuplarının mükelleflerinin e-belge ve e-defter kullanımlarının artması gerektiği, teknolojik yatırımlara ağırlık verilmesi, sürekli olarak yenilenebilir teknolojilerle mevzuat değişikliklerinin yakından takip edilerek, eğitimler vasıtasıyla güncel bilgiye sahip olmalarının sağlanması, gelecekte karşılaşılabilecek teknolojiden kaynaklı değişikliklere kolay adapte olunması, teknolojiyi tehdit olarak değil fırsat olarak değerlendirmeyi ve bu durumun da muhasebe mesleğine daha fazla değer katacağı ifade edilmiştir.

Avcı (2021) tarafından yapılan çalışmada, geleneksel yöntemlerle yapılan vergi tahsilatına alternatif olarak yapay zekâ kullanımıyla vergi tahsilatı konusu ele alınmış, yapay zekânın kullanımının vergi tahsilatında olası hataların önüne geçebileceği ve vergi tahsilatını olumlu yönde etkileyebileceği sonucuna varılmıştır.

Literatür taramasında muhasebede dijital dönüşüm, e-uygulamalar, e-muhasebe gibi konularda alan araştırması yapıldığı görülmektedir. Yazarlar bu çalışmalarda ilgili kavramsal çerçeve ve yaptıkları analiz sonuçlarına göre görüşlerini ifade etmektedirler. Bu araştırma, e-muhasebe uygulamalarında yaşanan gelişmelerin vergisel boyutunu ele alması nedeniyle diğer çalışmalardan farklılık göstermektedir.

3. MUHASEBEDE DİJİTAL DÖNÜŞÜM: DİJİTAL MUHASEBE (E-MUHASEBE)

Dijital dönüşüm, dijital teknolojilerin tüm iş süreçleriyle bütünleşmesi ve bunun sonucunda kapsamlı bir değişime neden olan dönüşüm ve değişimler olarak ifade edilmektedir. Dijital dönüşüm ve değişim, kültürel bir dönüşüm ve değişimdir. Dijital dönüşüm artık bir seçim olmaktan ziyade tam bir zorunluluktur. Dijital dönüşümü gerçekleştirilmeyen tüm kurumlar ve tüm işletmeler rekabet ortamında ayakta kalmakta zorlanacaklar ve piyasada yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalacaklardır (Sabuncu, 2022).

Dijital teknolojilerin giderek yaygınlaşması sonucu kullanılan elektronik uygulamalar, sosyal hayatı olduğu gibi ticari hayatı da etkisi altına almıştır. Bu teknolojiler ticari hayatın birçok alanında olduğu gibi muhasebe alanında da ciddi değişimlere sebep olmuştur. Dijital çağ olarak ifade edilen bu zaman zarfında muhasebe uygulamaları da dijitalleşmiş ve elektronik ortama taşınmıştır. Muhasebe işlemlerinin elektronik ortama taşınması neticesinde ise dijital muhasebe kavramı ortaya çıkmıştır. Dijital muhasebe veya elektronik muhasebe, daha sonra elektronik olarak manipüle edilebilen ve iletilebilen muhasebe bilgilerinin dijital formatta temsil edilmesini ifade etmektedir (Troshani vd., 2019). Dijital muhasebe, finansal bilgilerin elektronik biçimde oluşturulması, temsili ve aktarılması anlamına gelmektedir. Dijital muhasebede, tüm muhasebe işlemleri kâğıt kullanılmadan elektronik ortamda yapılabilmektedir. Dijital muhasebe sistemi, işletmelerde işleri kolaylaştırmanın yanı sıra, bilgileri belirli bir alanda depolayarak bilgi kullanıcılarına bilgilere gerçek zamanlı ve ayrıntılı bir erişim imkânı sağlamaktadır. Dijital muhasebe sisteminde nakit akışından bilançolara kadar kritik finansal verilere birkaç tıklamayla ulaşılabilecektir (Berman, 2012). E-muhasebe, muhasebe kayıtlarının ve muhasebede kullanılan defter ve belgelerin elektronik ortamda hazırlanması, elektronik ortamda ilgili kurumlara sunulması ve elektronik ortamda denetlenmesidir (Ak ve Sönmez, 2007).

Muhasebede dijital dönüşüm, muhasebenin elektronik uygulaması olup, muhasebenin ilk aşamasından son aşamasına kadar finansal raporlama ile tamamlanabilen bir sistemdir. Dijital dönüşüm ile nakit işlemleri, banka işlemleri, müşteri işlemleri, alım satım işlemleri, web üzerinden otomatik veri aktarımı, muhasebe fişlerinin otomatik olarak oluşturulması ve her türlü fatura, ödeme gibi tüm işlemlerin muhasebeleştirilmesi ve muhasebecinin bilgisayarına aktarılması mümkündür (Kablan, 2018: 1570). Bilişim teknolojilerinin hızlı gelişim ve değişim yaşadığı bu dönemde, her mesleğin her üyesi bu gelişmelerden etkilenmiştir. Şüphesiz muhasebe mesleği de gelişmiş ve değişmiştir. (Aksoy, 2007: 33). Dijital dönüşüm sayesinde dijital bilgi sistemleri ve uygulamalarının sağladığı avantajlarla muhasebe bilgileri daha güvenilir hale getirilmiş hem iç hem de dış denetimlerin daha kısa sürede ve daha şeffaf bir şekilde yapılması mümkün hale gelmiştir (Demirkan ve Arslan, 2019: 54).

Türkiye’de elektronik dönüşüm ya da dijital dönüşümde süreç e-Devlet Kapısı projesiyle başlamıştır. Hali hazırda muhasebe faaliyetlerinin birçoğu dijital teknolojilerden yararlanılarak elektronik uygulamalarla yürütülmekte olup, yeni uygulamaların geliştirilme aşaması devam etmektedir.

4. MUHASEBE SÜRECİNDE KULLANILAN ELEKTRONİK UYGULAMALAR

Dijital teknolojilerinin gelişimiyle ortaya çıkan çeşitli elektronik uygulamaların yaşamımızdaki önemi giderek artmaktadır. Bu teknolojiler kullanılmadan yapılacak birçok faaliyetin kesintiye uğrayacağı ya da daha fazla maliyete neden olacağı inkâr edilemez bir gerçektir. Dijital teknolojilerin bizlere sunduğu hızlı veri işleme,

yüksek doğruluk oranı, bilgiye hızlı erişim, elektronik ortamda bilgi alışverişi ve düşük maliyetle yüksek hacimli işlemler yapabilme gibi birçok imkân bu teknolojileri kullanmayı gerektirmektedir. Teknolojik gelişmelere bağlı olarak hayatın çeşitli alanlarında dönüşüm trendleri yaşanmış ve yaşanmaya devam etmektedir.

Yaşanan dönüşüm hayatın her alanını etkilediği gibi muhasebe alanını da etkilemiş, muhasebe faaliyetlerinin tüm ilgilileri elektronik uygulamalar kullanılmaya başlamıştır. Bu doğrultuda muhasebe faaliyetlerinde kâğıt kullanımına büyük oranda son verilmiş ve elektronik ortama geçiş sağlanmıştır. Elektronik ortama geçiş aşamasında e-muhasebe uygulamaları işletmeler, muhasebe meslek mensupları ve devlet daireleri tarafından kullanılmaya başlanmıştır. Tüm ilgililer tarafından elektronik ortamda kullanılmaya başlanan muhasebe kayıt araçları gelişen teknolojilere paralel bir şekilde gelişim göstermektedir. Muhasebe faaliyetlerinde elektronik ortama geçişle birlikte e-fatura, e-defter, e-arşiv, e-kayıt, e-irsaliye, e-belge gibi birçok uygulama geçmişten günümüze kullanılmaya devam etmektedir. Araştırmanın kapsamına bağlı olarak vergi olayını ilgilendiren elektronik uygulamalardan e-fatura, e-beyanname, internet/interaktif vergi dairesi uygulamaları aşağıdaki bölümde ele alınacaktır.

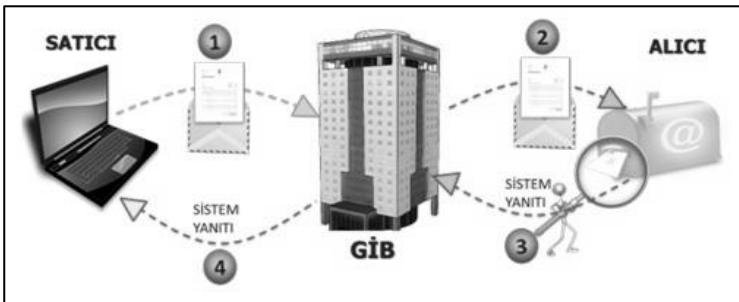
4.1. E-Beyanname

Beyanname, tahakkuk ettirilecek vergi tutarının hesaplanması için vergi mükellefleri veya vergi sorumluları tarafından kanuni süre içerisinde vergi dairesine verilen, üzerinde mükellefin adı, adresi, vergi matrahı ve hesabına ilişkin bilgilerin yer aldığı bir belgedir. Elektronik beyanname (e-beyanname) ise bahse konu belgenin elektronik ortamda düzenlenmiş halidir. Türkiye’de dijital dönüşüm sürecinde başlanan e-Devlet Kapısı projesi kapsamında yer alan uygulamalardan biri de e-beyanname uygulamasıdır. E-beyanname uygulaması, vergi kanunları uyarınca vergi mükellefleri ya da muhasebe meslek mensupları tarafından verilmesi gereken ve manuel olarak düzenlenen beyannamelerin elektronik ortamda düzenlenmesini sağlamaktadır. Uygulama sayesinde önceden matbu form şeklinde el ile düzenlenerek verilen beyannameler artık elektronik ortamda düzenlenebilmektedir.

Vergi beyannameleri, 1/9/2004 tarihinden itibaren e-beyanname sistemi üzerinden elektronik ortamda alınmaya başlanmıştır. 2004 yılında alınan beyannamelerin %98,75 kâğıt beyanname ve %1,25’i elektronik beyanname iken, 2021 yılı sonunda alınan beyannamelerin %0,13’ü kâğıt beyanname ve %99,87’si de elektronik beyanname olmuştur. 2021 yılında beyannamelerini elektronik ortamda vermek isteyen mükellefler için Değerli Konut Vergisi Beyannameleri de Gelir İdaresi Başkanlığı İnternet Vergi Dairesi uygulaması üzerinden alınmaya başlanmış, uygulama üzerinden 335 adet beyanname alınmıştır. Beyannamelerin çok büyük bir kısmının elektronik ortamda alınması, ülkenin ekonomik ve doğal kaynaklarının heba olmasını engellemiştir. E-beyanname uygulaması denetim faaliyetlerinin, arşivleme ve istatistiksel analiz işlemlerinin daha kolay yapılmasına da katkıda bulunmuş, idarenin işleyişini hızlandırmış, zaman ve mekân tasarrufu da sağlamıştır. E-beyanname uygulamasında, bağlı bulunulan vergi dairesine 30 adet beyanname ve bildirim öncelikle süresi içinde elektronik ortamda gönderilebilirken, kanuni verilme süresi geçmiş bulunan beyannameler ile düzeltme ve pişmanlık talebi içeren beyannameler de elektronik ortamda gönderilebilmektedir (Gelir İdaresi Başkanlığı, 2022). E-beyanname uygulamasıyla gönderilebilecek beyanname ve bildirimler aşağıda sıralanmıştır.

4.2. E-Fatura

Dijital değişimle birlikte muhasebe uygulamalarında kâğıt üzerinden fatura düzenleme zorunluluğunun ortadan kalkmasıyla e-fatura uygulamasına başlanmış, manuel fatura düzenleme ve saklama yükümlülüğü geleneksel ortandan elektronik ortama geçmiştir. E-fatura, manuel düzenlenen kâğıt faturada bulunan tüm bilgilerin satıcı ile alıcının iletişim kurabildiği bir platform üzerinde elektronik belge haline getirilmesidir (Gülten, 2015). E-fatura sisteminin işleyişi aşağıdaki şekilde görülmektedir.

Şekil 1: E-Fatura Sisteminin İşleyişi

Kaynak: Arıkan, 2015

E-fatura uygulaması sayesinde iş gücü, zaman, nakit akışı ve maliyette önemli bir tasarruf sağlanmıştır (Utku vd., 2014). E-fatura sistem üzerinden düzenlendiği an kayıtlara geçtiğinden kâğıt faturadan farklıdır. Türkiye’de e-fatura uygulamasıyla, vergi kaçakçılığını engellemek, ticari işlemleri tamamen kayıt altına almak, işletmelerde yönetim etkinliğinin artırılmasını sağlamak, hızlı ve etkin bir şekilde kamu hizmetlerine erişim sağlamak, kamuda hizmet kalitesini arttırmak amaçlanmıştır (Elçin vd., 2018: 15-16).

E-fatura uygulaması, fatura düzenleme, teslimat, kontrol, muhasebe sistemine kayıt ve arşivleme için harcanan zamanı önemli ölçüde azaltmıştır. E-fatura uygulamasının gelişimi birkaç aşamada gerçekleşmiştir. Türkiye’de e-faturanın ilk uygulamasına 2008 yılında başlanmış, Elektronik Fatura Kayıt Sistemi (EİRS) tanıtılmıştır. Bu sistemle birlikte faturalara ilişkin bazı bilgilerin GİB (Gelir İdaresi Başkanlığı) sistemine aktarılması kaydıyla, şirketlerin ikinci nüsha faturalarını elektronik ortamda saklamalarına izin verilmektedir. EİRS uygulaması, faturaların elektronik ortamda düzenlenebilmesi, iletilebilmesi, saklanabilmesi ve sunulabilmesine imkân vermiş, fatura kullanıcılarının arşivleme maliyetlerini büyük ölçüde ortadan kaldırmıştır. 2010 yılından kısa bir süre sonra kâğıt faturaya alternatif olarak e-fatura uygulamasına geçilmiştir. Önceleri anonim ve limitet şirketlerle sınırlı olan bu uygulama 2013 yılından itibaren zorunlu hale getirilmiş, sonraki aşamada e-arşiv faturaya geçilmiştir. V.U.K. 433 sayılı Genel Tebliği ile elle tutulması ve ibraz edilmesi zorunlu olan faturanın elektronik ortamda düzenlenmesi mümkün hale getirilmiştir. Daha sonra ihracat işlemleri ve yolculu eşya, e-fatura düzenlemekle yükümlü mükellefler kapsamına alınmıştır. E-fatura kullanımı yasal hale geldiği günden bu yana hızla artmaktadır. E-fatura kullanıcı sayısı, uygulanmaya başladığı 2010 yılından bu yana her yıl katlanarak artmaktadır. E-fatura kullanımı yaygınlaştıkça sahte ve yanıltıcı belgelerle mücadele daha etkin hale gelecektir (Demirkaya ve Çelikkaya, 2022).

Kullanımı hızla artmakta olan e-fatura, dijitalleşmenin bir sonucu olarak ticari hayattaki yerini almıştır. Özellikle sahte belgelerle mücadelede e-fatura uygulamasının büyük etkisi olmuştur. Ayrıca, vergi mükelleflerinin gönüllü uyumunun artırılmasında e-faturanın rolü bulunmaktadır. E-fatura kullanımı arttıkça kâğıt kullanımında sağladığı önemli tasarrufların etkisi daha net olarak görülecektir. Bu nedenle e-fatura uygulaması önemli ölçüde iş gücü ve maliyet tasarrufu sağlamıştır (Kiraz, 2019). E-fatura uygulaması sayesinde faturalama süreci önemli ölçüde kısaltılmıştır. E-fatura, maliyet ve zaman tasarrufu sağlaması, kolaylık sunması, vergi kayıp ve kaçakların önlenmesi ve çevre dostu bir yaklaşım sunmak gibi birtakım sebeplerle, ticari hayatta her geçen gün daha fazla tercih edilmektedir (Demirkaya ve Çelikkaya, 2022). Türkiye’de 2010 yılında uygulamaya konulan e-fatura sistemine ait kullanıcı sayısı ve düzenlenen fatura sayısına ait bilgiler aşağıda Tablo 1’de verilmektedir.

Tablo 1: E-Fatura Bilgileri

Yıl	E-Fatura Kullanıcı Sayısı	Düzenlenen Fatura Adeti
2010	114	8.275
2011	3.024	312.532
2012	3.182	874.710
2013	16.270	2.118.001
2014	19.375	72.463.951
2015	46.800	113.713.039
2016	61.013	163.456.644
2017	72.036	177.485.032
2018	88.837	220.286.825
2019	187.597	241.332.989
2020	332.400	366.655.334
2021	532.910	534.971.392

Kaynak: Gelir İdaresi Başkanlığı’nın 2010-2021 Yılı Faaliyet Raporlarından yazar tarafından derlenmiştir.

Tablo 1’de görüleceği üzere uygulamanın başladığı 2010 yılından itibaren hem e-fatura kullanan mükellef sayısı ve hem de düzenlenen fatura sayısı 2010-2021 yılları arasında sürekli artmış, 2021 yılında e-fatura kullanıcı sayısı 532.910 kişiye ulaşmıştır.

4.3. İnternet/İnteraktif Vergi Dairesi

GİB tarafından 1999 yılında başlatılan internet vergi dairesi uygulamaları, Türkiye’de kamu idarelerinin saydamlığı ve e-devlet uygulamaları konusunda atılan ilk ve önemli adımlardan birisidir. Bu uygulamalar ile mükelleflere, vergi dairesine gitmeksizin işlemlerini çok daha hızlı ve kolay yapma imkânı tanınmakta ve bu suretle hem mükellefler hem de vergi daireleri bakımından zaman ve kaynak tasarrufu sağlanmaktadır. Mükellefler, bağlı buldukları vergi dairesinden kullanıcı kodu, şifre ve parola almak suretiyle, internet vergi dairesince sunulan hizmetlerden yararlanabilmektedir. Bunun yanı sıra mükelleflere T.C. Kimlik numarası ile

giriş imkânı sağlanarak, mükellefiyet gerektirmeyen hizmetlerden de yararlanma imkânı getirilmiştir. İnternet vergi dairesi uygulamasında; her türlü vergiyle ilgili dilekçe, bildirim, talep, sözleşme, belge girişi, iade işlemi, sorgulama, tahakkuk, tahsilat, borç bilgisi görüntüleme, beyanname gönderme vb. birçok işlem yapılabilmektedir. Uygulamanın kullanımı gün geçtikçe artmakta olup 2016 yılı itibariyle kullanıcı sayısı yaklaşık 3,1 milyon olan İnternet Vergi Dairesi uygulamasının, 2021 yılında kullanıcı sayısı 6,3 milyon kişiye ulaşmıştır (Gelir İdaresi Başkanlığı, 2022).

5. TÜRKİYE'DEKİ ELEKTRONİK VERGİ UYGULAMALARI

Dijital dönüşüm süreci içerisinde muhasebe ve vergi mevzuatında birçok düzenleme yapılmıştır. Muhasebe meslek mensuplarına yönelik birçok elektronik uygulama oluşturulmuş, bu sayede muhasebe faaliyetleri daha kısa sürede, daha az emek harcanarak ve daha az maliyetle yapılmaya başlanmıştır. Özel sektörde yaşanan bu değişim kamu tarafında da karşılık bulmuş ve e-devlet projesi kapsamında birçok elektronik uygulama kullanılmaya başlanmıştır. E-devlet uygulamaları çerçevesinde vergi alanında da gelişmeler yaşanmış, verginin tahakkuku ve tahsiline yönelik e-beyanname, e-fatura, e-defter, e-arşiv fatura uygulaması, e-bilet gibi elektronik vergilendirme uygulamaları geliştirilmiştir.

Bu gelişmelere bağlı olarak vergi mükellefleri elektronik ortamda beyanname verebilecek, beyan sonrası tahakkuk ve tahsilat işlemleri bilgisayarlar vasıtasıyla yapılabilecek, elektronik ortamda vergi mükelleflerinin gelir ve servet harcama bilgileri toplanabilecek ve nihai olarak vergi denetimleri bilgisayar destekli hale getirilecektir (Çetin, 2010: 81). Dijital dönüşüm kapsamında Maliye Bakanlığı tarafından e-vergilendirme sisteminin etkin olarak kullanılması adına başlatılan çalışmalardan biri de VEDOP'dur. VEDOP, 1998 yılında Hazine ve Maliye Bakanlığı'na bağlı GİB tarafından hayata geçirilmiştir. Bu proje ile vergi dairesinde yapılan tüm işlemlerin bilgisayar tarafından yapılması, iş yükünün azaltılması, personelin motivasyon ve verimliliğinin artırılması, bilgisayarlardan sağlanan veri ve bilgilerden güvenilir bir karar, destek ve yönetim bilgi sistemi kurulması amaçlanmıştır. VEDOP projesi sayesinde evrak girişi, sicil, tahsilât, takip tahakkuk, iade, tarhiyat, düzeltme, araç tescili, muhasebe işlemleri, özlük işlemleri gibi vergi dairesi tarafından yürütülen tüm işlemlerin bütünsel olarak elektronik ortamda yapılması ve bu işlemler sırasında kullanılan defterler, belgeler ve çeşitli raporların bilgisayarlar aracılığıyla oluşturulması sağlanmıştır (Bilginli, 2011: 174-175). VEDOP uygulaması bünyesinde, Vergi Dairesi Otomasyonu (e-VDO), Elektronik Muhasebe Kayıtları Arşiv Sistemi (EMKAS), Elektronik Banka Tahsilatları İşleme Sistemi (EBTİS), e- tahsilat, e-tebligat, e-yoklama ve e-haciz sistemi gibi uygulamalar bulunmaktadır.

6. ÇALIŞMANIN YÖNTEMİ, KAPSAMI VE AMACI

Çalışmada durum tespiti ve analizine yönelik olarak nitel veri toplama yöntemlerinden biri olan doküman/belge analizi ilkesi kullanılmıştır. Bu bağlamda, çalışmada birincil kaynak olarak GİB'in web sitesinden elde edilen veriler kullanılmıştır. GİB'in 2004-2021 tarihlerindeki faaliyet raporlarından vergi gelirlerine ait tahakkuk ve tahsilat rakamları derlenmiş ve tablo haline getirilmiştir. Vergi tahakkuk ve tahsilat rakamlarının önceki yıllara göre değişim yüzdeleri hesaplanmıştır. Çalışmada, vergi konusunu daha fazla ilgilendirdiği düşünülen e-fatura, e-beyanname ve internet/interaktif vergi dairesi uygulamalarına yoğunlaşılmış, bu uygulamaların vergi tahakkuk ve tahsilat rakamlarına etkisinin tespiti amaçlanmıştır.

7. E-VERGİ UYGULAMALARININ VERGİ TAHAKKUKU VE TAHSİLATINA ETKİSİ

Devlet, kamu hizmeti sunarken de kamuya ait gelirlerini toplarken de bunu en etkin bir şekilde, mümkün olduğu kadar hızlı ve en az maliyetle yapma hedefindedir. Devletin kamu hizmeti sunabilmesi ve giderlerini karşılayabilmesi için elde etmesi gereken en önemli kamusal gelir vergidir. Vergilerin devlet tarafından etkin bir şekilde kamu giderleri için kullanılabilmesi, zamanında tahsil edilmesiyle yakın ilişkilidir. Vergileme sürecinde olası karmaşıklık, iş yükü ve vergi toplama maliyetlerinin yüksek olması gibi nedenler vergi tahsilatını olumsuz etkileyecek unsurlardır. Dolayısıyla vergi mükelleflerinin en kolay yoldan, en az masrafla ve en hızlı şekilde vergileme sürecine dâhil edilmeleri gerekmektedir. Dijital dönüşüm sonucunda maliyetleri azaltmak, zaman ve mekândan tasarruf sağlamak, teknolojinin sunduğu fırsatlardan yararlanmak üzere tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de vergi yönetimi alanında elektronik vergi uygulamalarına geçiş sağlanmıştır. Hazine ve Maliye Bakanlığı bünyesinde GİB tarafından geliştirilen uygulamalar, mükellefler ve muhasebe meslek mensuplarının vergi işlemleri nedeniyle üstlendiği görevleri sırasında maliyetlerini azaltırken, hizmet kalitesini artırmakta ve hizmetin sunulma zamanını da kısaltmaktadır. E-vergi uygulamalarının, vergi kaçakçılığı engellemek, ülkelerin vergi gelirlerini güvence altına almak ve kayıt dışı ekonomiyle mücadele etmekte önemli bir işlevi bulunmaktadır.

Bu çalışmada vergi konusunu çok yakından ilgilendiren e-beyanname, e-fatura ve internet/interaktif vergi dairesi uygulamalarının hayata geçirilmesinin Türkiye’de tahakkuk ettirilen ve tahsil edilen vergi rakamları üzerine bir etkisinin olup olmadığı araştırılmaktadır. 1999 yılında kullanılmaya başlanan internet/interaktif vergi dairesi uygulamalarının, 2004 yılında kullanılmaya başlanan e-beyanname uygulaması ve 2010 yılında kullanılmaya başlanan e-fatura uygulamalarının vergi tahakkuk ve tahsilat rakamlarında nasıl bir değişime neden olduğu verilerle ortaya konulmaya çalışılacaktır. Bu amaçla GİB’in web sitesinden yararlanılarak başkanlığın 1999-2021 yıllarını kapsayan faaliyet raporları edinilmiştir. Bu raporlardan faydalanılarak aşağıdaki tablo oluşturulmuştur.

Tablo 2: Türkiye’de 2004-2021 Yılları Vergi Gelirleri Tahakkuk-Tahsilat Sonuçları

Yıllar	Tahakkuk (Bin TL)	Önceki Yıla Göre Değişim (%)	Tahsilat (Bin TL)	Önceki Yıla Göre Değişim (%)
1999	17.058.659		14.802.280	
2000	29.273.625	71,6	26.503.698	79
2001	43.990.362	50,2	39.735.928	49,9
2002	65.245.173	48,3	59.631.868	50
2003	91.117.632	39,6	84.316.169	41,3
2004	108.691.848	19,2	101.038.904	19,8
2005	142.262.028	30,8	131.948.778	30,5
2006	164.101.909	15,3	151.271.701	14,6
2007	187.768.858	14,4	171.098.466	13,1
2008	211.887.601	12,8	189.980.827	11
2009	224.504.298	5,9	196.313.308	3,3
2010	273.471.884	21,8	235.714.637	20
2011	332.491.753	21,5	284.490.017	20,6
2012	366.963.795	10,3	317.218.619	11,5
2013	423.438.661	15,3	367.517.727	15,8
2014	471.415.754	11,3	401.683.956	9,2
2015	549.259.835	16,5	465.229.389	15,8
2016	652.160.685	18,7	529.607.901	13,8
2017	760.632.703	16,6	626.082.415	18,2
2018	906.541.843	19,1	738.180.401	17,9
2019	1.012.025.558	11,6	820.148.186	11,1
2020	1.228.135.005	21,3	983.069.869	19,8
2021	1.731.449.929	40,9	1.395.545.673	41,9

Kaynak: Gelir İdaresi Başkanlığı’nın 2004-2021 Yılı Faaliyet Raporlarındaki kesinleşmiş rakamlardan yazar tarafından derlenmiştir.

Tablo 2’de görüleceği üzere, e-beyanname uygulamasının aktif olarak kullanılmaya başlandığı 2005 yılında, tahakkuk ve tahsil edilen vergi rakamlarında önceki yıla göre %30’un üzerinde bir artış yaşanmıştır. 2010 yılında uygulamaya konulan bir diğer e-uygulama olan e-fatura uygulamasının da kullanılmaya başlandığı ilk yıl ve sonraki yıl önceki yıllara göre vergi tahakkuk ve tahsilat rakamlarında %20 ve üzerinde bir artış sağladığı görülmektedir. Yine tabloda yer alan verilere göre internet/interaktif vergi dairesi uygulamasının kullanımına başlandığı 2000 yılında önceki yıla göre vergi tahakkuk/tahsilat oranlarında %70’in üzerinde bir artış olduğu gözlemlenmektedir. Bu artışlar e-beyanname, e-fatura ve internet/interaktif vergi dairesi uygulamalarının vergi tahakkuk ve tahsilatları üzerinde başlangıçta pozitif bir etkisi olduğunu göstermektedir. Sonraki yıllarda vergi mükelleflerinin ve muhasebe meslek mensuplarının uygulamaları benimsemesi sonucunda vergi tahakkuk ve tahsilat rakamlarında inişli-çıkışlı bir seyir izlendiği görülmektedir.

8. SONUÇ ve ÖNERİLER

Küreselleşen günümüz dünyasında bilişim teknolojilerinde yaşanan hızlı ilerleme interneti hayatımızın vazgeçilmezi haline getirmiştir. Ticari faaliyetlerin hemen her aşamasında yoğun bir şekilde internet kullanılmakta, işletmeler, meslek mensupları ve bireyler kendilerine hız ve fayda sağlamaktadır. Kamu kurumları da gelişen bilişim teknolojisine duyarsız kalmamakta ve bilişim altyapılarını oluşturmaktadır.

Devlet tarafından sunulan hizmetlere bireylerin hızlı bir şekilde ulaşması, kamu kurumlarının da etkin ve verimli bir şekilde çalışabilmesi teknolojinin sunduğu fırsatlardan yararlanmakla mümkündür. Dijital dönüşüm sonucu kamusal hizmetlerin elektronik ortama taşınması şeklinde tanımlanabilecek elektronik devlet platformunun etkin kullanımı, herkes için birçok fayda sağlayacaktır. Kamu hizmeti sunulurken verimliliğin, erişilebilirliğin ve etkinliğin artırılması amacıyla geliştirilen e-devlet stratejileri dünya çapında artan bir şekilde devam etmektedir (Al-Mayahi ve Mansoor, 2012: 201).

E-devlet alanındaki uygulamalar kısa zamanda muhasebe ve vergilendirme alanlarında da kullanılmaya başlanmıştır. E-muhasebe uygulamalarıyla mükellefler ve muhasebe meslek mensupları, muhasebe işlemlerini

evrak yerine elektronik ortamda yapmakta, dijitalleşmenin sağladığı kolaylık, hız ve maliyet gibi birçok avantajdan yararlanmaktadırlar. E-vergileme uygulamaları ise, devleti vergi tahsilatları sırasında ağır iş yükü ve maliyetlerden kurtarmakta; mükelleflerin de daha basit, karmaşıklıktan uzak ve hızlı bir şekilde vergi görevlerini yerine getirmelerini sağlamaktadır. Böylece devlet hem hizmet kalitesini artırmakta, hem de bireylerle daha sağlıklı bir iletişim kurabilmektedir. Dijitalleşme sayesinde tüm paydaşlar maliyetlerini en aza indirerek daha fazla tasarruf etme fırsatı yakalamaktadır. Diğer yandan teknoloji tüm muhasebe ve vergilendirme işlemlerinin kesintisiz, zamanında ve doğru bir şekilde işlenmesine olanak sağlamaktadır.

Dijitalleşmeyle birlikte teknolojinin ve e-uygulamaların muhasebe ve vergi alanlarında kullanımının avantajlarından bahsederken aşağıdaki hususlara da dikkat çekilmesi gerekmektedir.

- ✓ Dijital çağda faaliyet gösteren muhasebe meslek mensupları dijital becerilerini, bilgi ve yetkinlikleriyle birleştirmesi gerekmektedir. Aynı şekilde kamu tarafındaki kullanıcılarda gerekli dijital yetkinliğe ulaştırılmalıdır.
- ✓ Muhasebe ve vergi faaliyetlerinde kullanılan elektronik uygulamalar iyi bir erişilebilirliğe, işlevselliğe, gizliliğe ve mahremiyete sahip hale getirilmeli, dışarıdan gelecek siber saldırılara karşı üst düzey güvenliğe sahip olmalıdır.
- ✓ Kamu ve özel kesim, elektronik uygulama kullanımı için alt yapılarını çağın gereklerine uygun olarak hazırlamalı, uygulamalar kullanılırken herhangi bir kesinti veya aksamanın yaşanmasına fırsat verilmemelidir.
- ✓ E-uygulama kullanıcılarına yönelik eğitim çalışmaları yapılmalıdır.

Dijital dönüşüm geleneksel iş modellerinin değişmesine teknolojik gelişmelerin tüm iş süreçlerine dâhil edilmesine neden olmuştur. Ülkemizde 1994 yılından bu yana dijital dönüşüm uygulamaları kapsamında muhasebe ve vergi alanlarında önemli gelişmeler yaşanmıştır. Muhasebe meslek mensupları, vergi mükellefleri ve devlet muhasebesi kullanıcılarına yönelik çok sayıda elektronik uygulama hayata geçirilmiştir. Özellikle mükelleflerin vergi yükümlülüklerini kolaylıkla yerine getirmelerini sağlayacak birçok e-uygulama geliştirilmiş ve kullanılmaya başlanmıştır. Vergi mükellefleri ticari faaliyetleri sırasında ve bu faaliyetlerini beyan ederken e-fatura, e-defter, e-arşiv fatura, e-irsaliye, e-müstahsil makbuzu, e-serbest meslek makbuzu, e-beyanname gibi birçok uygulama kullanılmaktadır. Bu uygulamalardan vergi mükelleflerinin faaliyet sonuçlarını beyan ettikleri e-beyanname uygulaması, ticari faaliyetlerde en çok kullanılan resmi belgelerden e-fatura uygulaması, vergilerle ilgili her türlü tahakkuk, tarh, tahsilat vb. işlemlerin elektronik ortamda yapılmasını sağlayan internet/interaktif vergi dairesi uygulamaları çalışma kapsamına alınmıştır. Bu uygulamaların vergi tahakkuk ve tahsilat rakamlarına olan etkileri incelenmiştir.

Yapılan inceleme ve değerlendirme sonucunda, Gelir İdaresi Başkanlığı'nın 1999-2021 yılları arasındaki faaliyet raporlarından derlenen verilerde vergi tahakkuk ve tahsilat rakamlarında her yıl artış olduğu gözlemlenmiştir. Çalışmanın amacına uygun olarak e-beyanname, e-fatura ve internet/interaktif vergi dairesi uygulamalarının kullanılmaya başlandığı yıllarda, önceki yıllara göre daha yüksek oranlı artışlar olduğu da tespit edilmiştir. Bu artışlarda farklı etkenlerle birlikte muhasebe ve vergi alanlarında elektronik uygulamaların kullanılmasının etkisi olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda vergi gelirlerinin tahsilatı için yeni elektronik uygulamaların geliştirilmesi, var olan uygulamaların kullanımının yaygınlaştırılması gerekmektedir. E-uygulamaların etkin kullanımı vergi kayıp ve kaçağı ile mücadelede devlet için önemli bir koz durumundadır.

Bunların yanında, Covid-19 salgınının küresel etkilerinin devam ettiği bu günlerde, muhasebe işlemlerinin ve vergisel yükümlülüklerin ifa edilmesinde elektronik ortamda sunulan hizmetlerin önemi bir kez daha ortaya çıkmıştır. Mükellefler ve muhasebe meslek mensupları işlemlerini buldukları yeri terk etmeden elektronik uygulamalar üzerinden hızlı ve kolay bir şekilde yapabilmektedir. Bu sayede fiziksel temas en aza indirgenmekte, ayrıca mükellefler ve vergi daireleri zaman ve kaynak tasarrufu sağlamaktadır.

KAYNAKÇA

1. Ak, F., & Sönmez, Z. (2007). Fatura ve e-fatura. Ak Denetim, 6.
2. Aksoy, T. (2007). Basel'li ve İç Kontrol, Ankara: Serbest Muhasebeci ve Mali Müşavirler Odası Yayını, No: 53.
3. Avcı, O. (2021). Vergi Tahsilatında Yapay Zekânın Kullanımı ve Önemi. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 22(1): 51-63.
4. Al-Mayahi, I. and Mansoor, S. P. (2012). UAE E- Government: SWOT analysis and TOWS Matrix, Tenth International Conference on ICT and Knowledge Engineering. Bangkok, Thailand, 21-23 November 2012, p: 201-204.

5. AL-Shafeay, K. M., Al_Dujaili, M. J., & Al-Wattar, Y. M. A. (2020). "The Impact of Information and Communication Technology (Ict) In The Accounting System: Advantages, Applications, and Challenges". *PalArch's Journal of Archaeology of Egypt/Egyptology*, 17(6): 15814-15825.
6. Arıkan, Y. (2015). E-Uygulamalar. web: <https://archive.ismmmo.org.tr/docs/YAYINLAR/kitaplar/e-uygulamalar.pdf> (Erişim Tarihi, 07 Nisan 2022).
7. Arslan, M. C. ve Karkacier, A. (2019). "Dijital Dönüşüm Sürecinde Yönetim Muhasebesinin Geleceğini Etkileyen Faktörlere Kavramsal Bir Bakış". *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 6(6): 430-442. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/asead/issue/47256/595897>
8. Azmi, A.C.A. ve Bee, L. (2010), "The Acceptance of the e-Filing System by Malaysian Taxpayers: A Simplified Model", *Electronic Journal of e-Government*, 8(1): 13-22
9. Bekci, İ., Apalı, A., Engin, M. (2020). "E-Dönüşümün Muhasebe Meslek Mensuplarında Memnuniyet Düzeyi: Bursa İli Örneği". *İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi, (INIJOSS)*, 9(2): 579-596.
10. Berman, S. J. (2012). Digital transformation: Opportunities to create new business models. *Strategy and Leadership*, 40(2), 16–24. <https://doi.org/10.1108/10878571211209314>.
11. Bilginli, N. K. (2011). Vergi Dairesi Otomasyon Projesi (VEDOP). *Sosyal Ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 3(2): 173-182.
12. Çanakçıoğlu, Ü. M. (2021). "Türk Vergi Sisteminde E-Belge ve E-Defter Uygulamalarının Değerlendirilmesi". *Mali Cozum Dergisi/Financial Analysis*, 31(168).
13. Çetin, G. (2010). "Bilişim Teknolojilerindeki Gelişmelerin Vergilemede Kayıt Düzeni ve Denetim Uygulamalarına Etkisi". *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, 2(1): 79-86.
14. Demirdöven, M. O. (2017). "Muhasebede E-Fatura ve E-Defter; Türkiye’de E-Fatura E-Defter Sistemine Geçen İşletmelere İlişkin Bir Araştırma", Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi, Edirne.
15. Demirkan, S., & Arslan, M. C. (2019). "Endüstri 4.0 ve muhasebe sistemine etkisi üzerine kuramsal bir inceleme". *Enderun*, 3(1): 40-56.
16. Demirkaya, G., Çelikkaya, A. (2022). "Türkiye’de E-Fatura Uygulamasının Mükellefler Açısından Değerlendirilmesi". *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 15(1): 1-19.
17. Elçin, R., Gerekan, B. ve Usta, M. (2018). "E-Fatura, E-Defter ve E-Arşiv Uygulamalarına Geçiş Sürecinde Yaşanan Sorunlar: Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Üzerine Bir Araştırma". *Mali Çözüm Dergisi*, 146, 13-42.
18. Karasioğlu, F. ve Garip, O. (2019). "E-muhasebe uygulamaları kapsamında güncel sorunlar ve çözüm önerileri: Karaman’da bir araştırma". *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 22(2): 433-446.
19. Gelir İdaresi Başkanlığı. (2022). Gelir İdaresi Başkanlığı 2021 Yılı Faaliyet Raporu. https://www.gib.gov.tr/sites/default/files/fileadmin/faaliyetraporlari/2021/2021_faaliyet_raporu_3.pdf (Erişim Tarihi, 07 Nisan 2022).
20. Gönen, S. ve Solak, B. (2017). "Maliye Bakanlığı E- Dönüşüm Sürecinin Muhasebe Meslek Mensupları Açısından Değerlendirilmesine İlişkin Bir Alan Araştırması". *Muhasebe ve Finans Dergisi*. 76: 63-80.
21. Gülten, S. (2015). Adım Adım e-Fatura ve e-Defter Uygulamaları. Ankara: Ankara SMMM Odası (99).
22. Kablan, A. (2018). "Endüstri 4.0, Nesnelerin İnterneti-Akıllı İşletmeler ve Muhasebe Denetimi". *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 23(Özel sayı): 1561-1579.
23. Kaplan, E. E. (2021). "Muhasebede e-dönüşüm: muhasebe meslek mensuplarının muhasebe’de e-arşiv ve e-fatura uygulamasına yönelik araştırma (Gebze ilçesi örneği)", Master's thesis, Işık Üniversitesi.
24. Kurnaz, E., Tekbaş, İ., Bozdoğan, T., & Çetin, Ö. O. (2020). "Dijitalleşmeyle birlikte muhasebe eğitiminin muhasebe meslek mensupları açısından değerlendirilmesi". *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, 22: 81-96.
25. Maisiba, G. J., & Atambo, W. (2016). "Effects of electronic-tax system on the revenue collection efficiency of Kenya Revenue Authority: A case of Uasin Gishu County". *Imperial Journal of Interdisciplinary Research (IJIR)*, 2(4): 815-827.
26. Mert, C. (2009). "Bilgisayar İnternet Teknolojisinin Vergi Denetimi Üzerine Etkisi", Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, Aydın.
27. Övet, A. (2010). "Türkiye’de Vergi Denetiminin Etkinliği: Ankara İli Vergi Denetmen ve Denetmen Yardımcılarına Yönelik Bir Uygulama", Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
28. Öz, E. & Bozdoğan, D. (2012). "Türk Vergi Sisteminde E-Maliye Uygulamaları". *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 17(2): 67-92.
29. Sabuncu, B. (2022). "The effects of digital transformation on the accounting profession". *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 15(1): 103-115.

30. Şalcı, İ. (2021). “Dijital dönüşüm (e-uygulamalar) ve muhasebe mesleğine getirdiği yenilikler”, Master's thesis, Işık Üniversitesi.
31. Şenççek, F. T. (2013). “Bilişim Teknolojilerindeki Gelişmelerin Muhasebe Uygulamalarına Etkisi: E-Muhasebe”. Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi, 5(2): 89-102.
32. Tektüfekçi, F. (2017). “E-Dönüşüm Sürecinde E-Muhasebe Uygulamaları: Türkiye Örneği”. Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi, 12(1): 79-88.
33. Troshani, I., Locke, J., & Rowbottom, N. (2019). Transformation of accounting through digital standardization: Tracing the construction of the IFRS taxonomy. Accounting, Auditing and Accountability Journal, 32(1): 133–162. [https://doi.org/ 10.1108/AAAJ-11-2016-2794](https://doi.org/10.1108/AAAJ-11-2016-2794).
34. Utku, B. D., Dağlı, M. F., & Doğan, A. (2014). “Türkiye’de E-Faturanın Gelişimi ve Avrupa Birliği Müktesebatına Uyum Kapsamında E-Fatura Uygulamasında Özel Entegrasyon Yöntemi”. Leges Sosyal Bilimler Dergisi, 5(1): 21-38.